

دانشگاه زنجان

دانشگاه هندی

ماه زنگنه

بررسی مواد در فرکانس های تراهertz

واستخراج پارامترهای آن

پایان نامه کارشناسی

گرایش مخابرات

استاد، اهنا

دكتور حبيب الله زلفخاني

گرد آورندگان

سید محمدی فرد سید سینا

محسن ذوالفقاری

شہد بہ، ماه ۱۳۹۱ء، پرورش انسکاڑہ زبان و اسکاڑہ ہندی کی کروہر ق آنیا گاڈ و پرورش

زنجان اشکده مهندسی کروه مرق آزماييگاه روزه مرق و انجمنه زنجان و اشکده مهندسی کروه مرق آزماييگاه روزه مرق و انجمنه

Engineering Faculty

Zanjan University

Analysis and Extraction of Material Parameters at Terahertz Frequencies

**A Thesis Presented for B.S Degree
Electrical Engineering – Communication**

By

**Seyed Sina Seyed Mohammadi Fard
Mohsen Zolfaghari**

Supervisor

Dr. Habibollah Zolikhani

September 2012

زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان

مهدی کوه برق آذایگاه پروره برق و انجاه زنجان و انجاه زنجان

ساز و سایش مردمی را جل و جلاله که آثار قدرت او را حمرا روز روشن، تماش است

و انوار حکمت او در دا شت تار، در فشار، بر قت از نایابان و وزیر هر قت و آنکه زنجان و آذربایجان مددی کرو و هر قت

آفریدگاری که خویشتن را مانشناساند و در همی علم را بر مانگشود

برق و انجمنه زنجان و ایجاده مهندسی کروه برق و عمری و فرصتی عطا فرموده اند، بنده ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت ساز نمایم.

با سیاست، از سه وجود مقدس؛

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم... برق و انگاه زنجان و اشکده مهندسی کردستان آذنایگاه پژوهه برق و انگاه زنجان و اشکده مهندسی

پژوهش بر ق و انشا زنجان و اشکده همنزی کروه برق آذنای کاه پژوهی برق و انشا زنجان و اشکده همنزی کروه برق آذنای کاه پژوهی

استادانمان کیمیا و فنون پزشکی اسلامی

زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان و اشکده هندی کروه رق آراییگاه مروره رق و اشگاه زنجان

تقدیر و تشکر کوہرت آنلاین روزمره، انسانخواه، اشکدومند، کرویز آنلاینگاہ، روشنور، وانشاده زنج، والشکدومند

در اینجا، فرصت را غنیمت شمرده و از زحمات همه کسانی که بطور مستقیم و

تشکر می نماییم:

ابتدا باید با تقدیم این پروژه به **پدر و مادر** خود مراتب سپاس و قدردانی خود را اظهار نماییم ،

هر چند پاسخی ناچیز در مقابل زحمات و حمایت های ایشان است .

همچنین باید از مهندس محمدباقر حیدری ، مهندس مجتبی امیراصلان پور

و مهندس فرزاد امیری که مساعدت های ایشان در این مدت شامل حال ما شد ، تشکر نماییم .

۱۰۷

و بخصوص پروژه کارشناسی همواره پشتوانه ای بود برای طی این مسیر سخت و طولانی .

برق و انجشاه زنجان و اسکله همندی کروه برق آزمایشگاه پژوهه برق و انجشاه زنجان و اسکله همندی کروه برق آزمایشگاه پژوهه برق و انجشاه زنجان
محسن ذوق‌الفقادی

فهرست مطالب

عنوان صفحه

۱ فصل اول : مقدمه ای برامواج تراهرتز

فصل دوم : انتشار امواج تراهندرت در فضا

۱-۲- کاربردها

۲-۲- سیستم انتشار

٧ ٣- عواماً، مؤثثة بـ انتشا،

۱۲-۴- سیستم طف سنجه تا هر تیز

۱۴ فصل سوم: محاسبه با امت های ماد به ویژه شبه ابتك

^{۱۵} این خواسته و می‌تواند از موافق آن باشند که در حقیقت دادگاه زمانی را که در حقیقت دادگاهی مدنظر نیست، که در حقیقت آن دادگاه روزه رق و انشکه زنجان است.

۱۴- سکه هایی که در آنها کلمه "آذربایجان" و "زنجان" نداشتند.

زیارتگاه رودبار و زیارتگاه رودبار

عنوان ...

فهرست

اشکال، نمودارها و جداول

اشکال

۱-۱- طیف الکترومغناطیسی		۱
۱-۲- سیستم انتشار امواج تراهertz در فضا		۷
۱-۳- سیستم طیف سنجی تراهertz THz-TDS		۱۳
۲-۱- نمودار تشعشع تداخل سنج دو پرتوی مایکلsson		۱۸
۲-۲- طیف نگار MZI برای محاسبه ضرایب شکست و تلفات مایعات		۲۲
۲-۳- طیف نگار MZI برای سنجش جامدات		۲۳
۳-۱- نمونه آزمایشگاهی طیف نگار MZI		۲۳
۳-۲- تشدیدگر باز هم محور فابری - پروت		۲۴
۳-۳- رزوناتور باز نیمه کروی		۲۵
۴-۱- مسیر طی شده توسط امواج تراهertz بین آنتن های گیرنده و فرستنده		۳۱
۴-۲- روند محاسبه ضریب شکست مختلط مواد در مواد باریک الکترومغناطیسی		۳۸
۴-۳- شکل هندسی بازتاب امواج تراهertz		۳۹
۴-۴- دستگاه بازتاب تراهertz لایه ای به ضخامت 2 mm به عنوان جداکننده پرتو		۴۰
۴-۵- ضریب شکست n ، امپدانس Z ، نفوذپذیری الکتریکی ϵ و نفوذپذیری مغناطیسی μ		۵۰
۵-۶- ضریب شکست n و امپدانس Z نمونه ZnTe مورد بررسی.		۵۱
۵-۷- ضریب شکست n و امپدانس Z نمونه TmFeO_3 نمونه Y_2O_3		۵۲

۷-۵-الف- وابستگی فرکانسی تلفات انتشار خط انتقال Goubau اصلاح شده با فلزات گوناگون.... ۷۵
 $a=0.1\text{ mm}$, $b=0.12\text{ mm}$, $c=0.2\text{ mm}$, $R=10\text{ mm}$
 (جنس دیالکتریک، تفلون است)

۵-۷- ب- وابستگی فرکانسی تلفات انتشار خط انتقال Goubau اصلاح شده با عایق های متفاوت.... ۷۶

(جنس فلز، مس است) $a=0.1\text{ mm}$, $b=0.12\text{ mm}$, $c=0.2\text{ mm}$, $R=10\text{ mm}$

۵-۸- مقایسه نتایج محاسبهی تلفات در خط انتقال Goubau اصلاح شده ۷۷

نمودارها

فهرست اشکال ، نمودارها و جداول

۴-۳- رابطه ثابت دی الکتریک با فرکانس برای مواد مختلف.....**۲۹**

۴-۱- نمودار تابع خطای δ بر حسب قسمت های حقیقی و موهومی ۳۵

۴-۲- طیف بازتاب های متواالی از دو سطح لایه سیلیکونی ۴۴

۴-۳- نمودار ضریب شکست محاسبه شده برای سیلیکون توسط الف) اندازه ب) فاز..... ۴۵

۱-۱- ناحیه تراهتر در واحدهای مختلف.....
۳

۱- خلاصه‌ی خواص مربوط به سه روش ارائه شده ۵۹

فصل اول

کمال نامه کارنالی

فصل اول

مقدمه ای بر امواج تراهنر

فصل اول

امواج تراهertz در طیف الکترومغناطیسی بین باندهای امواج مایکروویو و فرودسرخ قرار دارد.

در مقاله های اخیر توجه به تکنولوژی تراهنرته افزایش یافته است که کاربرد های گوناگونی در رشته های

بیو تکنولوژی ، طیف نگاری ، عکس برداری و ... دارد . [1]

امروزه گسترش فناوری در بازه فرکانس تراهنترز بسیار سریع تر شده است. در مقایسه با امواج مایکروویوی این رنج، پهنه‌ای باند بیشتری را ارائه می‌کند.

تا دوره های اخیر دسترسی به امواج تراهنترز به دلیل پایین بودن بازده و توان فرستنده ها و گیرنده های مخابراتی تقریباً غیر ممکن بود.

در آغاز دهه ۱۹۶۰ توجه به این بازه فرکانسی بیشتر شد و این بدلیل قرار گرفتن طیف فرکانسی بعضی از مواد محیطی و گاز‌های ناشی از بعضی سیارات و اجرام آسمانی بود؛ به این دلیل اخترشناسان اولین افرادی بودند که به بررسی و توجه به این بازه پرداختند.

کارهایی که در سال ۱۹۷۵ برروی نور رسانی پیکوثانیه ای در سیلیکون انجام شد؛ پیش درآمدی برای تولید فرستنده ها و گیرنده های الکترو-اپتیکی^۱ و رساناهای نوری^۲ در رنج فرکانسی تراهرتز بود. پس از آن توجهات به سمت این رنج بیشتر جلب شده و کارهایی برای افزایش حساسیت و بازده این فرستنده و گیرنده ها و مدولاتور های آن ها انجام شد.

در شکل نشان داده شده در زیر فرکانس های پایین تر از این رنج یعنی فرکانس های رادیویی^۳ برای امواج امواج رادیویی FM، AM که با عنوان امواج مایکروویو^۴ نامیده می شوند از منابع الکتریکی که در اثر حرکت الکترون می باشند استفاده می کنند. بیشتر مواد دی الکتریک در این فرکانس ها هادی نور می باشند.

رنج های بالاتر این شکل با عنوان فرکانس های نوری معروف هستند که شامل تشعشعات مادون قرمز^۵، نور مرئی و فرابنفش^۶ می باشند . در این رنج امواج از طریق انتقال کوانتوسیمی الکترون از تراز دیگر تولید می شوند که از آن ها در لیزر ها استفاده می شود.[2]

¹ Electro - Optic

² Photoconductive

³ Photocapacitive RF's Frequencies

⁴ Microwave

⁵ IR radiation

⁶ UV radiation

فصل اول

Low frequency

Long wavelength

Low quantum energy

High frequency

Short wavelength

High quantum energy

Terahertz

AM radio

Shortwave radio

Television, FM radio

Microwaves, radar

Millimeter waves, telemetry

Far IR

Visible

UV

X-rays

gamma rays

10^5

10^6

10^7

10^8

10^9

10^{10}

10^{11}

10^{12}

10^{13}

10^{14}

10^{15}

10^{16}

10^{17}

10^{18}

10^{19}

Hz

شکل (1-1). طیف الکترومغناطیسی کروه برق آنایاگاه پروژه برق و اندازه زنجان

فرکانس (THz)	عدد موج (cm^{-1})	طول موج (μm)	انرژی (meV)	دما (K)
٠/١	٣/٣٣	٣٠٠٠	٠/٤١	٥
١	٣٣/٣	٣٠٠	٤/١	٥٠
١٠	٣٣٣	٣٠	٤١	٥٠٠
٢٩/٧	٩٩٠	١٠/١	١٢٣	
٢٨٢	٩٣٩٨	١/٠٦٤	١١٦٠	
٤٧٤	١٥٧٧٧	٠/١٦٣٣	١٩٦٠	

جدول (1-1). ناحیه تراهوتز در واحدهای مختلف.

$$E = k_B T \quad (1-1)$$

که در آن k_B ثابت بولتزمن^۱ می باشد.

¹ Boltzmann

فصل اول

مقدمه ای بر امواج تراهertz

مانند تابش مادون قرمز و ریزموچ ، تابش تراهertz نیز در خط دید مستقیم حرکت می کند و یک تابش

غیر یونیزه کننده است. مانند تابش ریزموچ ، تابش تراهertz می تواند در گستره ای وسیع و متفاوتی از مواد

غیر فلزی نفوذ کند. این امواج می توانند از میان لباس، کاغذ ، مقوا ، چوب ، ساختمان های سنگی ،

پلاستیک ها و سرامیک ها عبور کند. عمق نفوذ آن کمتر از تابش ریزموچ خواهد بود . نفوذ تابش تراهertz در

مه و ابر ها ناچیز است و نمی تواند در آب مایع و فلز نفوذ کند .

همان طور که در شکل (۱-۲) در فصل بعد می بینید ، جو زمین یک جاذب قدرتمند برای تابش تراهertz در

خطوط جذبی خاصی از بخار آب است، بنابراین گستره تابشی تراهertz به قدری محدود می شود که دیگر

نمی تواند در ارتباطات راه دور مفید باشد. به هر حال، در فاصله حدود ۱۰ متر این گستره نور ممکن است

هنوز اجازه کاربرد های مفید فراوان دیگری در سامانه های تصویربرداری و ساخت پهنهای باند بالای شبکه

بی سیم را بدهد. به علاوه، تولید و شناسایی تابش همدوس تراهertz یک چالش فناوری به حساب می آید،

اگرچه امروزه منابع تجاری ارزان قیمت در گستره فرکانسی ۳۰۰-۱۰۰ گیگاهرتز موجود است، که شامل

ژیروترون ها^۱، نوسان سازهای عقب گرد^۲ و دیودهای تشیدیدی- تونلی^۳ هستند.

همچنین پژوهشگران پزشکی اعتقاد دارند که اشعه تی می تواند درمان سرطان را دگرگون کند و تولید

داروهای جدید را سرعت بخشد. پرتوهای تی به خاطر فرکانس شان (که حدود یک تریلیارد سیکل در ثانیه

یا یک «تراهertz» است) به این نام خوانده شده اند.

یکی از این خصوصیات این است که سلول های سرطانی نسبت به سلول های سالم محتوای آب بیشتری

هستند . اکنون دانشمندان فکر می کنند که می توانند از این خصوصیت برای درمان سلول های سرطانی با

پرتوهای تی استفاده کنند . پروفسور پیتر وايتمن از دانشگاه لیورپول توضیح می دهد ؛ «پرتوهای تراهertzی

به وسیله آب جذب می شوند، و سلول های سرطانی آب را در خود جمع می کنند، بنابراین پرتوهای تی در

این سلول ها جذب می شوند و آنها را می کشند». پروفسور وايتمن یکی از اعضای گروهی است که آزمایش

هایی را در آزمایشگاه دارسبری نزدیک وارینگتون در چشایر اسکاتلند با استفاده از یک مولد پرتوهای تی

انجام می دهند . این مولد پرتوهای تی ، قوی ترین مولد پرتوهای تی در اروپا و اولین مولدی است که بر

کاربردهای پزشکی متوجه می باشد . وايتمن می گوید مسأله اصلی در ابتدا آزمودن بی خطر بودن تکنولوژی

¹ Gyrotron

² Backward Wave Oscillator

³ Resonant-Tunneling Diode

فصل اول

مقدمه ای بر امواج تراهertz

تراهertz است. «اولویت نخست این است که حدود ایمن قرار گرفتن انسان به پرتوهای تراهertzی و عواقب قرار گرفتن مکرر به مقادیر کم این پرتوها معلوم شود.» او می گوید؛ «در مرحله بعد قصد داریم این امکان را مورد بررسی قرار دهیم که آیا تابش پرتوهای تراهertzی پرقدرت ممکن است به عنوان درمانی برای سرطان پوست به کار رود.» اشکال متعارف تر درمان سرطان نیز ممکن است از پرتوهای تی سود ببرند . یکی از مشکلات اصلی در جراحی سرطان اطمینان از این امر است که همه سلول های سرطانی از بدن بیمار خارج شده اند در نتیجه سرطان در مدت کوتاهی عود نمی کند . تصویربرداری با پرتوهای تی می تواند به جراحان نشان دهد که بافت سالم در کجا تمام می شود و بافت سرطانی شروع می شود ، و به این ترتیب بر بخت خارج کردن همه بافت سرطانی افزوده می شود . سال های گذشته پژوهشگران در یک شرکت تکنولوژی تراهertz واقع در کمبrij نتایج یک بررسی را منتشر کردند که نشان می داد پرتوهای تی در مشخص کردن سلول های سرطانی در نمونه های بافتی برداشته شده از مبتلایان به سرطان کارایی خوبی دارند . اشعه تی می تواند نشان دهد یک دارو تا چه حد در بدن انسان تاثیرگذار است.

دگرگونی تولید داروهای جدید

اسکن کننده های اشعه تی تنها شیوه ای نیست که تکنولوژی تراهertzی می تواند علوم پزشکی را دگرگون کند . با قرار دادن داروهای جدید در معرض پرتوهای تی شرکت های داروسازی می توانند خصوصیات شیمیایی ظرفی را مشخص کنند که می تواند به طور ریشه ای بر رفتار آنها در بدن انسان تاثیر بگذارد. پالس های پرتوهای تی برای ایجاد ارتعاش در مولکول های تشکیل دهنده دارو به کار می روند و تحلیل کامپیوتری این ارتعاشات نشان می دهد که تاثیرات پیوندهای شیمیایی را مشخص کنند که در غیر این صورت ناشناخته می ماند . این امر به نوبه خود می تواند بر قدرت دارو هنگام مصرف آن به وسیله بیمار تاثیر بگذارد. دانشمندان از پرتوهای تی برای بررسی دو داروی ظاهرآ مشابه درمان کننده زخم معده استفاده کرده اند. تجزیه و تحلیل به وسیله پرتوهای تی نشان دهنده تفاوت ساختار مولکولی آنها بود که به میزان های متفاوت اثربخشی در بیماران می انجامد. تکنولوژی پرتوهای تی به شرکت های دارویی اجازه خواهد داد داروهای کمتر مؤثر را در همان مراحل مقدماتی کنار بگذارند. این تکنولوژی همچنین به حفظ کنترل کیفیت در فرآیند تولید کمک می کند .

فهرست

مَآخذ و مَنابع

فهرست منابع و مأخذ

- [1] Zhihui Wang, Yong Zhang, Ruimin Xu, Weigan Lin " Accurate Calculation of Terahertz Attenuation of a Dielectric-Coated Metal Wire With An Intervening Air Gap Using The Engineering Approach " Optics Communications 284 (2011) 3990-3995
- [2] Michael J. Fitch & Robert Osiander ; "Terahertz Waves for Communications and Sensing" ; Johns Hopkins APL Technical Digest , Volume 25 , November 4 (2004) .
- [3] Matthais Clemens Hoffmann ; "Novel Techniques in THz-Time-Domain-Spectroscopy " ; Freiburg , May 2006.
- [4] Liu Chao , Benjamin Yu , Anjali Sharma & Mohammed N. Afsar ; "Dielectric Permittivity Measurements of Thin Films at Microwave and Terahertz Frequencies" ; Proceedings of the European Microwave Conference , October 2011.
- [5] Ziling Li , Mohammed N. Afsar & Konstantin A. Korolev ; "Permeability Measurements from Free-space Technique and Theoretical Simulation in Millimeter-wave Frequencies Range " ; IEEE 2009 , Infrared, Millimeter, and Terahertz Waves, 2009. IRMMW-THz 2009. 34th International Conference on.
- [6] Konstantin A. Korolev & Mohammed N. Afsar ; "Complex Dielectric Permittivity Measurements of Materials in Millimeter Waves" , IEEE 2005 , 594 - 595 vol. 2.
- [7] Shu Chen , Kim N. Nguyen & Mohammed N. Afsar ; "Complex Dielectric Permittivity Measurements of Glasses at Millimeter Waves and Terahertz Frequencies" ; Department of Electrical and Computer Engineering , High Frequency Materials Measurement and Information Center , Tufts University , 161 College Ave, Medford, Massachusetts 02155, USA.

فهرست منابع و مأخذ

[8] David W. Hahn ; "Light Scattering Theory" ; Department of Mechanical and Aerospace Engineering , University of Florida , (dwhahn@ufl.edu) , July 2009.

[9] Mohammed Nurul Afsar ; "Dielectric Measurements of Millimeter-Wave Materials" ; IEEE transactions on microwave theory and techniques , vol. mtR-32 , no. 12 , December 1984.

[10] Mohammed Nurul Afsar ; "Millimeter-Wave Dielectric Measurement of Materials" , IEEE , Vol. 73, No. 1, January 1985

[11] G. D. Boyd & J. P. Gordon ; "Confocal Multimode Resonator For millimeter through optical wavelength Masers" ; Manuscript September 1960 .

[12] Lionel Duvillaret , Frederic Garet & Jean-Louis Coutaz ; "A Reliable Method for Extraction of Material Parameters in Terahertz Time-Domain Spectroscopy" ; IEEE journals of selected topics in quantum electronics , Vol.2 , No.3 , September 1996 .

[13] D.R. Smith, S. Schultz, P. Markoš, C.M. Soukoulis, Phys. Rev. B 65 (2002) 195104

[14] K.N. Kocharyan, M.N. Afsar & I.I. Tkachov. IEEE Trans. Magn. 35 (1999) 2104.

[15] J.B. pendry, Phys. Rev. Lett. 85 (2000) 3966.

[16] H. Němec, P. Kužel, F. Garet, l. Duvillaret, Appl. 43 (2004) 1965

فهرست منابع و مأخذ

- [17] Y. Ino, R. Shimano, Y. Svirko & M. Kuwata-Gonokami, Phys. Rev. B70 (2004) 155101.
- [18] M. Khazan, R. Meissner, I. Wilke, Rev. Sci. Instrum. 72 (2001) 3427.
- [19] Liu Qing-Lun , Wang Zi-Cheng , Liu Pu-Kun ; "Simulation of the Backward Wave Oscillator as a THz Radiation Source" ; Microwave and Millimeter Wave Technology (ICMMT), 2012 International Conference on , May 2012
- [20] P. Kužel, J. Petzelt, Ferroelectrics 239 (2000) 949.
- [21] A. Pashkin, E. Buixaderas, P. P. Kužel & M.-H. Liang, C.-T. Hu, I.-N. Lin, Ferroelectrics 254 (2001) 113.
- [22] T.-I. Jeon, D. Grisckowsky, Appl. Phys. Lett. 72 (1998) 2259.
- [23] G. Grüner (Ed.); "Millimeter and Submillimeter Wave Spectroscopy of Solids", Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, 1998.
- [24] Haixia Cui , Jianquan Yao & Chunming Wan ; "The Study on THz Propagation Feature in Atmosphere" ; Journal of Physics ,Conference Series , 276(2011)012225.
- [25] H. Němec, F. Kadlec, P. Kužel, L.Duvillaret, J.-L. Coutaz, " Independent Determination of The Complex Refractive Index And Wave Impedance By Time-Domain Terahertz Spectroscopy " Optics Communications 260 (2006) 175-183.
- [26] Shu Chen , Konstantin A. Korolev , Joshua Kupershmidt , Kim Nguyen & Mohammed N. Afsar ; "High-Resolution High-Power Quasi-Optical Free-Space Spectrometer for Dielectric and Magnetic Measurements in

فهرست منابع و مأخذ

Millimeter Waves" ; IEEE Transactions On Instrumentation and Measurement , VOL. 58 , NO. 8 , August 2009 .

- [27] James R. Birch, George J. Simonis, M. N. Afsar, R. N. Clarke, J. M. Dutta, H. M. Frost, X. Gerbaux, A. Hadni, William F. Hall, Roland Heidinger, William W. Ho, C. R. Jones, Franz Koniger, Rick L. Moore, Hiroshi Matsuo, T. Nakano, Wolfgang Richter, Kiyomi Sakai, Michael R. Stead, Ulrich Stumper, R. S. Vigil, and Tom B. Wells ; "An Intercomparison of Measurement Techniques for The Determination of the Dielectric Properties of Solids at Near Millimetre Wavelengths" ; IEEE Transactions ON Microwave theory and Techniques, VOL. 42 , NO. 6 , June 1994.

[28] <http://ieeexplore.ieee.org>